

ΓΝΩΣΤΑ ΚΑΙ ΑΓΝΩΣΤΑ

Γράφει ο Αντώνης Αμπατζής → ampandonis@gmail.com

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

Με αφορμή την παράσταση «Ο Καραγκιόζης νεομετανάστης» στο πλαίσιο του Φεστιβάλ της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας

ΜΕΡΟΣ II

Η σύνδεση του Θεάτρου Σκιών με τη Μετανάστευση είναι δυνατόν να εξετασθεί από πολλαπλές οπτικές γωνίες: παραστάσεις με θέμα τη Μετανάστευση ή ήρωες του θεάματος που είναι μετανάστες. Παραστάσεις καραγκιοζοπαϊκτών από την Ελλάδα, με κοινό μετανάστες, καθώς και παραστάσεις, από μετανάστες. Αυτή ακριβώς την παράμετρος θα προσπαθήσει να αγγίξει το σημερινό άρθρο, μέσα από μία κατά το δυνατόν σφαιρική παρουσίαση. Στην αναζήτηση του σημαντικότερου ίσως όλων, του κινήτρου που ώθησε τους Έλληνες μετανάστες να γίνουν στη χώρα υποδοχής καραγκιοζοπαίχτες, καθοριστικές είναι οι συνεντεύξεις των ίδιων. Παρά την ιδιαιτερότητα κάθε περίπτωσης, όλοι έδωσαν την ίδια εξήγηση. Στην ερώτηση που γύριζε στο μυαλό τους, με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να διασκεδάσουν τους συμπατριώτες τους ή τί αξιόλογο, χαρακτηριστικό ελληνικό, θα μπορούσαν να προβάλουν στο νέο κύκλο τους, ως λογικότερη απάντηση πχούσε στα αυτιά τους ο Καραγκιόζης. Ας σημειωθεί πως σε ερώτηση γύρω από την ελληνική ή τουρκική καταγωγή του Καραγκιόζη, η απάντηση τους ήταν πως, τόσο αυτοί όσο και το κοινό τους, νοσταλγούσαν τον Καραγκιόζη, ως τη γνήσια ελληνική διασκέδαση των παιδικών τους χρόνων. Οι περισσότεροι συνειδητοποιημένοι αναγνώριζαν ότι ο Καραγκιόζης έγινε το όχημα να πλησιάσουν τα παιδιά, να τα κρατήσουν στους κόλπους της Κοινότητας, να τα θωρακίσουν, ώστε να μην τα συνθλίψει η χώρα υποδοχής.

Η δραστηριοποίησή τους συνδέθηκε συχνά με τη δημιουργία των κατά τόπους Ελληνικών Πολιτιστικών Κέντρων ή Συλλόγων και των εκδηλώσεών τους, ενώ όχι σπάνια, αποτέλεσε ένα προσωρινό όχημα, για να εκφράσουν τις καλλιτεχνικές αναζητήσεις τους.

Φθάνοντας στη μακρινή Αυστραλία, συναντά κανείς κι άλλους μετανάστες, που θα προσφέρουν διασκέδαση και νοσταλγία με τα καμώματα του καμπούρη ήρωα. Πρόκειται για τους καραγκιοζοπαίχτες Δημήτρη Κατσούλη και Κώστα Ζουγανέλη, και τους συγγραφείς θεατρικών έργων με Καραγκιόζη, Μίλτο Μουταφίδη και Βάσω Παπαγιαννάκη-Καλαμάρα, με έδρα τη Μελβούρνη, το Σίδνεϊ και το Περθ, αντιστοίχως.

Ο Κατσούλης, που γεννημένος το 1925 στη Θεσπρωτία, ως παιδί απασχολείτο στην αγρινιώτικη καραγκιοζοπαϊκή μά-

Σταύρακος, Ζελάτινα ζωγραφιστή.

Σουλιάτης - Καπίταν-Δρακός, Χορτόνι σκαλιστό με Ζελάτινα ζωγραφιστή.

Έβραιος, Δέρμα ζωγραφιστό.

Ο Μόλλας επί το έργο.

τρα, όπου έπαιζε ο Βασίλαρος, θα γίνει ηθοποιός. Θα περάσει από τις σχολές Κουν και Κατοέλη, θα συμμετάσχει σε μπουλουκία, θα συνεργαστεί με το Λαϊκό Θέατρο του Κατράκη, θα γίνει βοηθός του Γ. Δήμου σε παραστάσεις Φασουλιά, αλλά θα τον κερδίσει ο Κινηματογράφος, όπου, εκτός από ηθοποιός, θα εργαστεί ως τεχνικός, φροντιστής και διευθυντής παραγωγής. Σε πλατό θα γνωρίσει και τον Μίμη Μόλλα, ο οποίος, εκτός από καραγκιοζοπαίχτη, εργαζόταν ως κινηματογραφικός παραγωγός. Οι δύο καλλιτέχνες θα συνεργασθούν σε περιστασιακές παραστάσεις Καραγκιόζη στην επαρχία, κατά τα διαλείμματα γυρισμάτων ταινιών, αλλά και στο μόνιμο θέατρο του Μόλλα, στην Αθήνα. Δίπλα του θα γνωρίσει και τον καραγκιοζοπαίχτη Αβραάμ. Στη Μελβούρνη, όπου και μεταναστεύει για πολιτικούς λόγους το 1974, παράλληλα με την εργασία του σε εργοστάσιο μετάλλου, θα ιδρύσει, το 1974 το «Παιδικό θέατρο Μελβούρνης». Το 1977, έχοντας χάσει τη δουλειά του και ξανασυναντώντας τον Αβραάμ, κατά την περιοδεία του στην Αυστραλία, θα πεισθεί να αγοράσει τα σύγγρατά του και θα ιδρύσει με τη συνδρομή της συζύγου και των δύο ανήλικων τότε παιδιών του, το «Greek Popular Shadow Theatre».

Θα παρουσιάσει κλασικά έργα του Θεάτρου Σκιών, αλλά και κάποια με έμπνευση από τα βιώματά του στην Αυστραλία. Από το 1979 θα διοικεί την έμπνευσή του σε 10λεπτα ραδιοφωνικά σκετς, στα πλαίσια της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας, ενώ στα επόμενα χρόνια (1983, 1990) θα ακολουθήσουν δύο εκδόσεις σχετικά με το έργο του. Οι παραστάσεις και τα εργαστήρια κατασκευής κι εμπύκωσης, θα συνεχιστούν περίπου για 3 χρόνια έως και το 1991, οπότε και θα δοκιμάσει να επαναπατριωθεί, αφού του οργανώσει αποχαιρετιστήριες παραστά-

σεις Θεάτρου και Καραγκιόζη και πωλήσει τα σύγγρατά του, στο Victoria Emigration Museum. Στο Μουσείο μετανάστευσης της Μελβούρνης όντως υπάρχει ειδικό τμήμα με το έργο του. Στο συγκεκριμένο μουσείο εγκαινιάστηκε μια μόνιμη έκθεση, με τίτλο «Ταυτότητα - η δική σας - η δική μου - η δική μας». Ο μόνος ελληνικής καταγωγής καλλιτέχνης που συμμετείχε στην έκθεση ήταν ο Δημήτρης Κατσούλης.

Δεκατρία χρόνια αργότερα θα επιστρέψει στη Μελβούρνη, λαμβάνοντας αυτό, που ο ίδιος θεωρεί τη μεγαλύτερη τιμή: έκθεση με σύγγρατά των παραστάσεών του στο εν λόγω μουσείο και κατάλογο της έκθεσης, με τίτλο «Θησαυροί του Μουσείου». Στο εξώφυλλο θα βρίσκεται ο Καραγκιόζης του.

Ο Ζουγανέλης από την άλλη πλευρά, γεννημένος το 1935 στον Πειραιά, μεγαλωμένος στη γειτονιά που έστηνε τον μπερντέ του ο Μήτσος Μώρος, και με 14 ακόμα αδέρφια, μετανάστευσε το 1962 στο Σίδνεϊ. Εργαζόταν ως θερμαστής το 1964, όταν έδωσε την παρθενική του παράσταση Καραγκιόζη στο «Κέντρο του Μετανάστη», με δανεικές φιγούρες δύο άλλων ομογενών που έπαιζαν ήδη σε ερασιτεχνικό επίπεδο Καραγκιόζη.

Η συνεργασία των τριών ανδρών διαλύθηκε σχεδόν αμέσως και το 1978, έχοντας παρακολουθήσει και παραστάσεις των περιοδευόντων καραγκιοζοπαϊκτών Βάγγου (1967), Αβραάμ και Γιάνναρου (1978), θα κατασκευάσει δικές του φιγούρες, ξεκινώντας την εντατική ενασχόλησή του με τον Καραγκιόζη.

Παράλληλα, θα εμφανισθεί σποραδικά ως ηθοποιός σε παραστάσεις της Κοινότητας, ενώ θα δραστηριοποιηθεί και στο Κουκλοθέατρο. Κατά τη δεκαετία του '80 θα δώσει - υπό την αιγίδα της Κοινότητας - την πλειονότητα των παραστάσεών του, θα προσκληθεί στον Καναδά και τη Ν. Ζηλανδία, ενώ στα επόμενα χρόνια θα

διδάξει σε εργαστήρια κατασκευής φιγούρας και θα εκθέσει τη συλλογή του.

Το θεατρικό έργο του Μουταφίδη, ο «Καραγκιόζης στην Αυστραλία», θα κάνει το ντεμπούτο του τη δεκαετία του 1980, με τον Ζουγανέλη μάλιστα, στον ρόλο του μπαρμπα-Γιώργου. Εν συνεχεία θα παρουσιασθεί και από παιδικές θεατρικές ομάδες κατά τη δεκαετία του '90, σε διασκευή Μ. Παπαδοπούλου.

Η Καλαμάρα από την άλλη, επίσης από το μετερίζι του συγγραφέα, γεννημένη το 1932 και ζώντας από το 1950 στο Perth, στο πλευρό του γλύπτη συζύγου της, Λεωνίδα Καλαμάρα, με τη στήριξη μακεδονικών συλλόγων και λοιπές επχορηγήσεις θα γράψει στα αγγλικά, έργα Καραγκιόζη για ηθοποιούς -κάποτε επαγγελματίες και συχνότερα ερασιτέχνες της Κοινότητας: «Karaghiozis down under ή Karaghiozis the Interpreter», «Karaghiozis Strikes it Rich», μια διασκευή του αριστοφανικού Πλούτου, και «Karaghiozis the Milkbarist». Το τελευταίο έργο, που θα ανέβει και στα ελληνικά υπό τον τίτλο «Ο καραγκιόζης μπακάλης», θα συμπαρασταθεί με «Το όνειρο του Καραγκιόζη», ένα μονόπρακτο για θέατρο σκιών με φιγούρες.

Όμως, σε όλες τις περιπτώσεις, καθώς οι μετανάστες μας ωριμάζαν, οι οικονομικές τους απαιτήσεις αντισταθμίζονταν από τη δική τους βούληση να διασώσουν, να κοινωνήσουν, να διδάξουν αυτή τη λαϊκή τέχνη στις γενιές μεταναστών που έμελλε να τους διαδεχθούν. Αυτό συμβαίνει και τώρα στο Σίδνεϊ αφού παραστάσεις από το θέατρο τέχνης Αυστραλίας σε συνεργασία με το Φεστιβάλ της Ελληνικής Ορθόδοξης Κοινότητας έχουν ανέβει στο Μαντουρίδιο Θέατρο από τις 10 Μαρτίου σε σκηνοθεσία του κου Οικονομίδη βασισμένο σε έργο του κου Μουταφίδη «Ο Καραγκιόζης νεομετανάστης». Σημεία των καιρών αλλά πάντα διαχρονικός.